

ALTRES DISPOSICIONS

DEPARTAMENT DE CULTURA

ACORD GOV/192/2022, de 27 de setembre, pel qual es declara Bé Cultural d'Interès Nacional, en la categoria de Zona Arqueològica, el conjunt arqueològic de Boades, i en la categoria de Monument Històric i Zona Arqueològica, i de delimitació del seu entorn de protecció, la Torre del Breny, al terme municipal de Castellgalí (Bages).

Per la Resolució CLT/119/2022, de 27 de gener (DOGC núm. 8596, d'1.2.2022), es va incoar expedient de declaració de Bé Cultural d'Interès Nacional, en la categoria de Zona Arqueològica, a favor del conjunt arqueològic de Boades, i en la categoria de Monument Històric i Zona Arqueològica, i de delimitació del seu entorn de protecció, a favor de la Torre del Breny, al terme municipal de Castellgalí.

S'han complert tots els tràmits preceptius en la instrucció d'aquest expedient, d'acord amb el que estableixen els articles 8 i següents de la Llei 9/1993, de 30 de setembre, del patrimoni cultural català.

En l'expedient consten els informes favorables del Consell Assessor del Patrimoni Cultural Català i de l'Institut d'Estudis Catalans.

A proposta de la consellera de Cultura, el Govern

Acorda:

—1 Declarar Bé Cultural d'Interès Nacional, en la categoria de Zona Arqueològica, el conjunt arqueològic de Boades, i en la categoria de Monument Històric i Zona Arqueològica, i de delimitació del seu entorn de protecció, la Torre del Breny, al terme municipal de Castellgalí (Bages), segons la ubicació, la descripció i la justificació que consten en l'annex 1 d'aquest Acord. La delimitació del monument històric, de la zona arqueològica i de l'entorn de protecció es detalla en l'annex 2 i es grafia en el plànol que es publica juntament amb aquest Acord.

—2 Determinar com a criteri bàsic que, amb caràcter específic, ha de regir les intervencions a la zona arqueològica declarada, la necessitat d'autorització prèvia del Departament de Cultura per a les actuacions següents:

- a) Qualsevol canvi d'ús de les finques.
- b) Anivellaments de finques i parcel·les.
- c) Reparcel·lacions de finques.
- d) Plantada i arrencada d'arbres.
- e) Canvi de conreu que pugui alterar el subsol.
- f) Arranjaments de camins i vials i obertura d'altres de nous.
- g) Enderrocs d'edificis.
- h) Remocions i excavacions del terreny per a qualsevol tipus d'actuacions que afecti el subsol.

—3 Disposar la publicació íntegra en el *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* i en el *Boletín Oficial del Estado* d'aquest Acord, de conformitat amb el que indica l'article 12 de la Llei 9/1993, de 30 de setembre, del patrimoni cultural català, i notificar-ho a les persones interessades i a l'ajuntament on radica el Bé.

CVE-DOGC-A-22270118-2022

Contra aquest Acord, que exhaureix la via administrativa, es pot interposar recurs potestatiu de reposició davant del Govern de la Generalitat de Catalunya en el termini d'un mes, o bé recurs contenciós administratiu davant del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya en el termini de dos mesos, a comptar, en tots dos casos, de la publicació en el *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* o de la notificació corresponent.

Barcelona, 27 de setembre de 2022

Xavier Bernadí Gil
Secretari del Govern

Annex 1

Ubicació, descripció i justificació

El conjunt arqueològic de Boades i el mausoleu de la Torre del Breny es troben en el terme municipal de Castellgalí (Bages), a la riba esquerra del riu Llobregat.

El conjunt arqueològic està format per tres àrees, de sud a nord: el mausoleu de la Torre del Breny (protegit com a monument històric), que és l'element arquitectònic visible més destacat del conjunt; els jaciments de la zona de Boades que hi estan clarament relacionats —la vil·la romana, el sepulcre en cel·la i l'exedra—, i les sitges i els forns romans de Cal Roc.

El conjunt de la vil·la i el sepulcre de la Torre del Breny es situen cronològicament a l'entorn dels segles II-III dC; en el cas de la vil·la segurament se n'hauria d'allargar l'ús fins al segle IV dC. A l'àrea de Boades, en trobar-se en un punt estratègic i en un encreuament de camins antics, en relació amb els rius Cardener i Llobregat, les evidències d'hàbitat es remunten com a mínim fins als segles VI-V aC, amb restes d'època ibèrica poc conegudes. Les sitges de Cal Roc se situen en els segles II-I aC.

El monument de la Torre del Breny és una construcció de caràcter sepulcral d'època romana que conserva únicament el basament de 10 × 10,5 metres i prop de 3 metres d'altura, sobre el qual hi havia la cel·la rematada per un ample fris ornamental, a partir d'elements vegetals i garlandes. A la part superior del fris hi havia la cornisa, on es recolzaven els vessants de la coberta. L'altura d'aquest segon cos del monument i la de la coberta devia ser d'uns 13 metres i, per tant, el monument funerari faria aproximadament 16 metres.

A l'exterior i a la part superior, el monument conserva un conjunt de motlures i dentells força deteriorats. A l'interior hi ha dues cambres rectangulars cobertes per dues voltes de canó. La importància del monument, tot i estar parcialment destruït, no és simplement pel mateix sepulcre, sinó per la seva ubicació estratègica, en un punt elevat, a prop de l'aiguabarreig dels rius Llobregat i Cardener, probablement com a element central d'una possible necròpolis vinculada a una via i a una vil·la.

En el lloc de Boades se sap que hi havia una vil·la romana de gran importància, establerta a finals del segle I aC sobre terrenys ocupats per una explotació ibèrica (s. VI-I aC). La part noble de la vil·la era on actualment hi ha el nucli de masies, i només se'n coneix l'exedra. L'estudi dels materials de les campanyes dels anys 30 del segle XX, així com la tasca final de les campanyes de 1984 i 1986, mostren una cronologia àmplia, amb una etapa romanorepublicana i un moment de gran esplendor durant l'Alt Imperi. El nucli va decaure al llarg del segle III dC i va tornar a revifar en època baiximperial, a partir de finals del segle III o inicis del segle IV dC. La vil·la va ser abandonada, segurament, amb el final del domini romà. Sembla que, com a mínim, a partir del segle XIV el lloc va ser ocupat de nou.

El sepulcre en cel·la de Boades es troba a uns 150 metres al sud-oest de la vil·la. El monument funerari consta d'una petita cel·la de planta rectangular amb unes mides de 5,1 × 5,9 metres. L'interior de la cel·la fa 3,9 × 3,6 metres i està cobert per una volta de mig punt i una teulada a doble vessant. L'altura del monument és de 3 metres a l'arrencada de la coberta i de gairebé 5 metres en el punt més alt de la teulada. El sepulcre no presenta pòdiu, però sí un sòcol de poca altura construït amb grans carreus i embellit amb una motllura a la part superior. Pel que fa a la seva cronologia, tot i que la construcció es data dels segles II i III dC, els materials que s'hi van trobar en els treballs dels anys 30 del segle XX resulten poc significatius. Ara bé, altres

CVE-DOGC-A-22270118-2022

investigadors consideren que les evidències actuals no són suficients per determinar-ne una forquilla cronològica sòlida. El sepulcre de cel·la, de gran importància per si mateix, es troba ubicat al peu d'una via o camí paral·lel al riu Llobregat, lloc habitual on se situen els monuments funeraris en època romana. Ara bé, la seva proximitat a la vil·la de Boades i al sepulcre turriforme del Breny suposa l'existència d'un conjunt patrimonial molt destacat que permet apreciar el funcionament d'una explotació agrícola romana en totes les seves facetes.

L'exedra és una construcció de forma semicircular o absidal. L'edificació presenta una finestra de dimensions considerables, coronada amb un arc de mig punt fet amb teules o maons de terra cuita. La majoria de vil·les d'una certa entitat presenten cambres d'aquestes característiques, amb un marcat tarannà senyorial, utilitzades com a sales de conversa (exedra), de recepció (*oecus*) o de menjador (triclini), sempre relacionades amb espais importants de la vil·la. Aquest element arquitectònic és l'evidència més clara de la importància de la vil·la romana de Boades, almenys de la seva última fase (segles III-IV dC). Es tracta d'un espai destacat dins la *pars urbana* de les vil·les i el fet que encara se'n conservi dempeus una part la fa única i un cas excepcional, com a mínim en el context català, fins al punt de considerar-la de vegades una construcció de cronologia posterior.

Les sitges ibèriques de Boades o de Cal Roc van ser localitzades en un camp de conreu de cereals pròxim als forns romans de Boades, a l'oest de Cal Roc. Es va poder recuperar un conjunt ceràmic dels segles II i I aC, aproximadament, que pertanyia probablement a la neteja d'un abocador domèstic. La seva presència fa pensar en un establiment previ a la fundació de la vil·la, ja fos per a l'explotació dels recursos de l'entorn, ja fos per al control d'un lloc estratègic com és l'àrea de Boades, un nus o cruïlla de camins. Les sitges són una gran font d'informació que permet entendre la fase prèvia a la construcció de la vil·la.

Els forns romans de Boades es troben al nord del nucli de la vil·la romana i són de ceràmica per a produccions comunes. El primer forn és una estructura circular, d'un diàmetre d'1,68 metres, fet amb maó i argamassa i una boca o *prae-furnium* amb un arc de mig punt realitzat amb teules. Com que va ser destruïda la graella i l'element que la sostenia, no és possible saber si era del model amb pilastra central o d'arcs. El segon forn és de planta gairebé quadrada, de 6 × 5,75 metres, amb 18 pilastres, de teules de terra cuita, que sostenien 6 parells d'arcs, desapareguts però apreciables, que suportaven l'engraellat superior. No s'ha localitzat l'escombrera ni es coneix l'extensió de la zona de producció dels forns. Com en el cas de les sitges, la presència d'una zona artesanal, com són els forns, és de gran importància per a conèixer diversos moments i zones de l'explotació dels recursos per part d'ibers i romans.

Les restes conservades del conjunt arqueològic de Boades i el mausoleu de la Torre del Breny destaquen, doncs, pels valors patrimonials següents:

- Singularitat: els dos mausoleus i l'exedra són elements singulars dins del context català. En el cas dels monuments funeraris, existeixen no més d'una desena de paral·lels a Catalunya, i la capçalera de la sala de la *pars urbana* de la vil·la és única.
- Excepcionalitat: la monumentalitat dels tres elements arquitectònics es veu confirmada pel bon estat de conservació, amb unes altures de les estructures preservades que permeten apreciar la volumetria original.
- Capacitat discursiva: les restes arquitectòniques i arqueològiques descrites s'han d'entendre com un conjunt articulat al llarg d'un punt de control estratègic, un nus o un encreuament de camins cap al nord i l'interior peninsular, en el conflent dels rius Llobregat i Cardener. Aquestes restes expliquen una seqüència d'ocupació territorial exemplar en època romana, en la qual hi ha un centre productor o vil·la que conserva tant l'hàbitat agrícola com el residencial «aristocràtic», associat a un àmbit funerari disposat al llarg d'un camí o via, del qual les restes més visibles són els dos sepulcres monumentals documentats.

Annex 2

Descripció de la delimitació

La línia que defineix el perímetre de l'àrea protegida del Bé Cultural d'Interès Nacional, Zona Arqueològica i Monument Històric, respon a criteris científics i patrimonials, i s'hi han tingut en compte els límits parcel·lars i l'orografia del terreny, excloent-ne les finques que queden entremig del sector A i el sector B, atès que no hi ha indicis arqueològics.

El conjunt està format per tres sectors amb polígons individuals:

CVE-DOGC-A-22270118-2022

Sector A – Forns i sitges de Can Roc: correspon al sector que es va delimitar en la intervenció arqueològica. Es tracta dels camps agrícoles que hi ha a banda i banda del camí. Les coordenades UTM (ETRS89) centrals de la zona arqueològica són 405020, 4615783.

Sector B – Vil·la i Can Boades: correspon a la vil·la romana que es va excavar als anys 80. A la part excavada que roman en una zona agrícola s'hi afegeix el petit mausoleu en la zona més industrial i tot el nucli urbanitzat de Boades, atès que probablement és una continuació del que ja existia en l'antiguitat. Les coordenades UTM (ETRS89) centrals de la zona arqueològica delimitada són 405124, 4615415.

Sector C – Torre del Breny: correspon al mausoleu ubicat a la rotonda de la urbanització, fet que en condiciona la delimitació. S'han seleccionat les finques confrontants per protegir també la seva visual. Les coordenades UTM (ETRS89) de la torre són 404677.5, 4614673.

Els sectors A i B corresponen a la categoria de Zona Arqueològica, del sector C només l'edifici del mausoleu és Monument Històric, el qual disposa d'un entorn de protecció que alhora és Zona Arqueològica.

La superfície total de la delimitació és de 6,45 ha aproximadament.

(Vegeu la imatge al final del document)

[Castellgali.pdf](#)

(22.270.118)

